

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2024. gada 8. jūlijā

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Gunārs Kusiņš, tiesneses Anita Rodiņa un Jautrīte Briede, kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto AS “4finance” (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 78/2024),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 4.¹ panta pirmo, otro un ceturto daļu un 17. panta 7.¹ daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam, un attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju par spēkā neesošu no spēkā stāšanās brīža.

2. Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 4.¹ panta pirmā, otrā un ceturajā daļā paredz:

“(1) Neatkarīgi no šā likuma 4. panta otrās daļas 1. punkta noteikumiem kredītiestādes vai patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji, kuri ir šā likuma

2. panta pirmās daļas 1. punkta “a” apakšpunktā minētie iekšzemes uzņēmumi un
2. panta pirmās daļas 2. punktā minētās pastāvīgās pārstāvniecības, taksācijas gadā
veic nodokļa piemaksu.

(2) Šā panta piemērošanai taksācijas gads ir pārskata gads, kurā šā panta
pirmajā daļā minētie iekšzemes uzņēmumi Valsts ieņēmumu dienestam iesniedz
pirmstaksācijas gada uzņēmuma gada pārskatu vai šā panta pirmajā daļā minētās
pastāvīgās pārstāvniecības iesniedz pirmstaksācijas gada peļņas vai zaudējumu
aprēķinu, kas sagatavots atbilstoši šā likuma 4. panta divpadsmitajai daļai.

(4) Taksācijas gada nodokļa piemaksas aprēķinā iekļauj šādu informāciju:

1) taksācijas gads, par kuru tiek veikts nodokļa piemaksas aprēķins;

2) pirmstaksācijas gada peļņas vai zaudējumu aprēķina summa pēc
nodokļiem;

3) pirmstaksācijas gada peļņas vai zaudējumu aprēķinā norādītā ienākuma
daļa, par kuru nodokļa maksātājs turpmāk ir tiesīgs samazināt ar nodokli
apliekamajā bāzē iekļauto dividenžu vai dividendēm pielīdzināto izmaksu apmēru;

4) ar nodokli apliekamā summa, kas aprēķināta, no šīs daļas 2. punktā
minētās summas atņemot šīs daļas 3. punktā minēto summu;

5) nodokļa piemaksas summa, kas aprēķināta, šīs daļas 4. punktā minētajai
summai piemērojot 20 procentu likmi;

6) samaksātā nodokļa summa par taksācijas gadā aprēķināto šā likuma
4. panta otrās daļas 1. punktā minēto ar nodokli apliekamo objektu (izņemot
ārkārtas dividendes);

7) budžetā maksājamā nodokļa piemaksas summa, kas aprēķināta, no šīs
daļas 5. punktā minētās aprēķinātās summas atņemot šīs daļas 6. punktā minēto
aprēķināto summu.”

Savukārt šā likuma 17. panta 7.¹ daļa noteic, ka nodokļa maksātājs ir tiesīgs
šajā likumā noteiktajā kārtībā aprēķināto nodokli, kas aprēķināts par šā likuma
4. panta otrās daļas 1. punktā (izņemot ārkārtas dividendes) minēto ar nodokli
apliekamo objektu, hronoloģiskā secībā samazināt par šā likuma 4.¹ pantā
noteiktajā kārtībā iepriekš samaksāto nodokļa piemaksu.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Pieteikuma iesniedzēja apstrīd likuma normu satversmību, tādēļ pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja sniedz patērētāju kreditēšanas pakalpojumus un ir uzņēmumu ienākuma nodokļa maksātāja. Tā ietilpst uzņēmumu grupā, un tai ir vairāki ārvalstu meitas uzņēmumi, kā arī mātes uzņēmums. No saviem meitas uzņēmumiem Pieteikuma iesniedzēja saņem caurplūstošās dividendes, kas citstarp tiek sadalītas ar mātes uzņēmumu. Šādas caurplūstošās dividendes saskaņā ar Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 6. panta pirmo daļu neesot apliekamas ar uzņēmumu ienākuma nodokli. Savukārt apstrīdētās normas noteic Pieteikuma iesniedzējai pienākumu veikt šā nodokļa piemaksu, no piemaksas aprēķina bāzes neatņemot iepriekšējos taksācijas gados uzkrāto caurplūstošo dividenžu summas, kas tikušas sadalītas pirmstaksācijas gadā. Vienlaikus apstrīdētās normas liedz samazināt maksājamā uzņēmumu ienākuma nodokļa apmēru par iepriekšējos taksācijas gados uzkrāto caurplūstošo dividenžu summām. Tādējādi, lai gan viens no apstrīdēto normu ieviešanas

mērķiem esot bijis noteikt uzņēmumu ienākuma nodokļa avansa maksājumu, ar apstrīdētajām normām faktiski esot ieviests jauns uzņēmumu ienākuma nodokļa objekts – caurplūstošās dividendes. Minētais citstarp esot pretrunā ar nepieciešamību novērst nodokļu dubulto uzlikšanu peļņai, ko vienā Eiropas Savienības dalībvalstī reģistrēts mātes uzņēmums sadalījis ar meitas uzņēmumu. Uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas maksāšanas pienākums un aprēķina kārtība par caurplūstošajām dividendēm aizskarot Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības uz īpašumu, jo paredzot dubultu nodokļu uzlikšanu. Tāpat apstrīdētās normas aizskarot tai Satversmes 1. pantā noteiktās pamattiesības uz tiesiskās palāvības aizsardzību, jo Pieteikuma iesniedzēja esot paļāvusies uz to, ka valsts ievēros Eiropas Savienības tiesisko regulējumu un tai nebūs jāmaksā jauns nodoklis.

Tādējādi Pieteikuma iesniedzēja ir norādījusi, ka ir aizskartas tai Satversmes 1. pantā un 105. pantā ietvertās tiesības.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot arī citas konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

Apstrīdētās normas ir imperatīvas un formulētas nepārprotami, Pieteikuma iesniedzēja atrodas šo normu tvērumam tipiskā situācijā. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējai nav efektīvu iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otrais teikums nosaka, ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no 2024. gada 1. janvāra, kad apstrīdētās normas stājās spēkā. Termiņa

pēdējā diena ir šā gada 1.jūlijs. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2024. gada 27. jūnijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtnajā daļā otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības aizsardzības principam.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka atbilstoši tiesiskās paļāvības aizsardzības principam valsts iestādēm savā darbībā jābūt konsekventām attiecībā uz to izdotajiem normatīvajiem aktiem un jāievēro tiesiskā paļāvība, kas personām varētu rasties saskaņā ar konkrētu tiesību normu. Savukārt indivīds atbilstoši šim principam var paļauties uz likumīgi izdotas tiesību normas pastāvību un nemainīgumu. Viņš droši var plānot savu nākotni saistībā ar tiesībām, ko šī norma piešķirusi. Tomēr tiesiskās paļāvības aizsardzības princips neizslēdz iespēju grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu. Pretēja pieeja novestu pie valsts nespējas reaģēt uz mainīgajiem dzīves apstākļiem. Vienlaikus, grozot tiesisko regulējumu, ir jāņem vērā tās tiesības, uz kuru saglabāšanu vai īstenošanu personai var būt izveidojusies likumīga, pamatota un saprātīga paļāvība (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 12. jūnija sprieduma lietā Nr. 2012-21-01 10.1. punktu*).

Lai izvērtētu, vai tiesību akts, kas noteicis atkāpšanos no personai piešķirtām tiesībām, atbilst tiesiskās paļāvības aizsardzības principam, jānoskaidro: 1) vai personai ir radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu un 2) vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu (*sk. turpat*). Savukārt, lai noskaidrotu, vai personai bija radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu, Satversmes tiesai jāizvērtē, vai personas paļaušanās uz tiesību normu ir likumīga, pamatota un saprātīga un vai tiesiskais

regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties (*sk. piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 5. marta sprieduma lietā Nr. 2020-30-01 12. punktu un 2021. gada 3. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-12-03 7.2. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja tiesiskās paļāvības aizsardzības principa pārkāpumu saista ar tās tiesību uz īpašumu ierobežojuma nesamērīgumu, kā arī apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Eiropas Savienības tiesiskajam regulējumam. Tomēr pieteikumā nav juridiskā pamatojuma tam, vai Pieteikuma iesniedzējai ir radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu, kā arī vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu. Pieteikumā nav pamatots, kādā veidā tas, ka ir aizskartas Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 105. panta pirmajā un trešajā teikumā ietvertās pamattiesības, pats par sevi pārkāptu arī tiesiskās paļāvības aizsardzības principu.

Līdz ar to pieteikums daļā par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

8. Pieteikumā ir sniegts lietas faktisko apstākļu izklāsts un pietiekams juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam. Tāpat pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Tas atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 4.¹ panta pirmās, otrās un ceturtās daļas un 17. panta 7.¹ daļas atbilstību

Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam” pēc AS “4finance” pieteikuma (pieteikums Nr. 78/2024).

2. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – līdz **2024. gada 9. septembrim** iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

3. Atteikties ierosināt lietu par Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 4.¹ panta pirmās, otrās un ceturtās daļas un 17. panta 7.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Gunārs Kusiņš